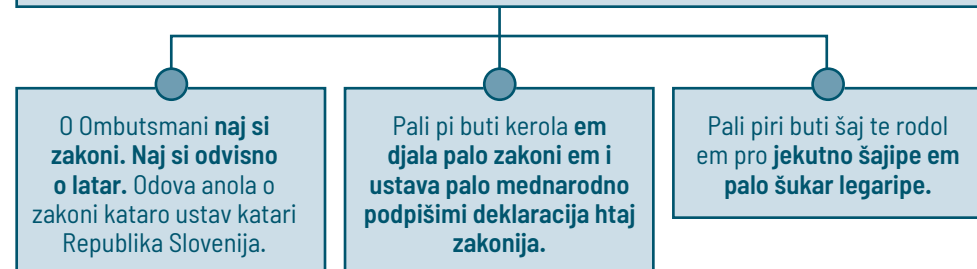

HARI KATARO O OMBUTSMANI PALO MANUŠIKANO PUČIPE

O Ombutsmeni si **nane odvisno e državakiri institucija**, savi dola o dikipe thaj šhaipe thaj vazdipe palo manuškano čačipe ki Slovenija. Mandati kataro o Ombutsmeni ikljola katar ustavno zakoni katari Republika Slovenija htaj o Ombutsmeni palo manuškano čačipe. Kataro 24. februaru 2019 o Ombutsmeni palo manuškano čačipe ki Republika Slovenija si **Peter Svetina**.

O Ombutsmen **dikjol katari e državakiri buti em ačavol lengoro korkurutni buti**
Palo manuškano čačipe thaj lengoro čačipe thaj lengoro šhajipe:

Buti katar o Ombutsmeni si mešimi, odoleske si buti organizirimi palo odoja buti:

Vakiripe htaj garavipe palo chavengoro pučipe anola, te vazdol pe htaj chavengoro pučipe palo lengoro pučipe htaj o pravo, upro save si kidime.

Pali strukovni buti katar o Ombutsmen legarola o pučipe katar korkurutno pučipe htaj maškarutno pučipe, save dena piro dikipe sili pagjardo o manuškano čačipe htaj lengoro pučipe em lengoro pravo.

E državakoro angluno mehanizmo palo avipe katar ustavno dikjola keripe manušencar, palo savi sasa lendi i sloboda em namukjola keripe upro bilačipe upro namanuškano keripe.

O saveto palo Ombutsmen em manuškano čačipe si kerdo bukjaro timi palo Ombutsmeni. Palo 16 članija, sar si civilno manuša, kataro znanost em državno organija, em o varuh anola o saveti htaj o pučipe katar manuškano čačipe.

O centro palo manuškano čačipe savi kerol prezentacija htaj promocija, upro sikavipe htaj palo o pučipe palo manuškano čačipe, kerola upro rodipe htaj analize em kerola o raportija em keripe palo maškarutno upro međunarodno pučipe htaj buti.

SO O OMBUTSMAN ŠAJ TE KEROL?

Keripe htaj anipe upro korkurutno pučipe em maškarutno palo manuškano čačipe.

Dola piro dikipe, i kritika em piro pučipe:

Palo sa organija kataro dikipe upro pučipe palo manuškano čačipe pali buti, savi anola odluka, upro diklo kataro o pučipe htaj stepeno upro pučipe, savo djala palo odova organo.

Pali vlada em državakoro parlamento palo anipe aver zakoni htaj aver zakonija,

Organi te anen pošukar pali piri buti htaj šajipe palo manuša: katari anglune htaj upro raporti, save anena upozorenja upro sistemsko našukaripe te anola o raporti upro arakle; kataro pire raporti palo javnost em javno nastupi.

Upro ustavno sudo palo ande predlogija dola upro ustavno tužba htaj o rodipe upro sudipe kataro ustavno zakoni htaj em lengere lila.

O Ombutsmen sa jekutno berš kerola bešeskoro raport, upro save dola pire predlogija htaj but aver dikipe, save si dinde upro aver državakere organija htaj institucije.

Mednarodno organizacije em odola dena šajipe pale institucije piro dikipe ramsardo ko lil katar manušegoro čačibe em palp mednarodno pravo ki Slovenija em kerola buti avrenca ko mednarodno organizacije, em avr organija thaj institucije.

SO NAŠTI O OMBUTSMAN TE KEROL?

O Ombutsmen nane državakoro organi, goleske **i na anola o pravno kidime odluke:**

našti anola odluka palo aver organija, te kere buti upro leskoro predlogo em odola pučipa htaj o mislipe.

em našti te kerol upro na bi lače bukja upro organija.

O Ombutsmen na kerol upri buti, upro save đana sudno postupko htaj aver pravno postupko, odova te đala upro na o đaibe keripe upro postupko em koristipe katari državno oblast.

O Ombutsmen najle šajipe palo korkurutni buti upri buti pale bukja htaj firme savo si privatno.

* Različica romskega jezika za Rome v Sloveniji iz nekdanjih republik Jugoslavije / Romani čhib, savi vakerena Roma katari angluni Jugoslavija, save akana bešena ki Slovenija.

Ikalgja: o Ombutsmen palo manuškano čačipe katari Republika Slovenija, Ljubljana 2001

REPUBLIKA SLOVENIJA

O OMBUTSMAN PALO MANUŠIKANO ČAČIPE

KANA TE IRINAMEN KO OMBUTSMANO PALO MANUŠIKANO ČAČIPE?

Kana dikena bi lačipe, koristinen tumaro čačipe!

O ombutsmeni palo manuškano čačipe ki Republika Slovenija, Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana

Telefonsko brojo bizo love: **080 15 30**
Elektronsko adresa: **info@varuh-rs.si**

KANA DJAJA PALO ŽUTYPE KO OMBUTSMAN?

Te mislingjen, so si tumenge pagjardo manuškano čačipe ili tumaro pravo ili kerdo si tumenge nesavo aver bilačipe.

Te si kerdo bilačipe ili nesavo našukaripe palo tumende:

Državakiri organija:

ki občina, centro palo socialno buti, palo pokinipe davkija, inšpektorati, ministarstvo, državakoro parlamenti, htaj aver državakere organija...

Organi kataro občinakere upravno organi

Obština, občinsko uprava htaj občinakoro organi...

Legarde palo javno buti:

javno agencija, o tan palo članija..

SAR PALO ŽUTYPE KO OMBUTSMAN?

Ko Ombutsmen bičalena tumaro LIL, savo ka avol:

- **KI PIŠIMI** (ki slovensko čib, šaj ko materno čib, te na đanen slovensko) in
- **RAMOSARDI** (trubul te ovol andre htaj tumare kontaktno podatcija).

Tumaro lil šaj kerena korkoro, odote ni trubul tumenge o žutipe kataro advokati.

- 1** Ko tumaro lil pišinen so ulo čače tumencar htaj so kerdilo ramosaren konkretno (agjar: kana sasa pagjardo tumaro pravo, ko kergja tumenge) em den dokazija pali kaja buti.
- 2** Em paše ka den sa tumare lila, kana ramosaren ki pola "Dindo lil palo o Ombutsmeni" ki amari informativno tačka htaj ko amaro spletno portali.
- 3** Anglal o dajibe o ramomo lil htaj palo pučipe šaj te irinen tumen ko Ombutsmen em agjar **prekal telefonsko brojo savo si bizo love, em ko elektronsko adresa htaj leste ki adresa.**

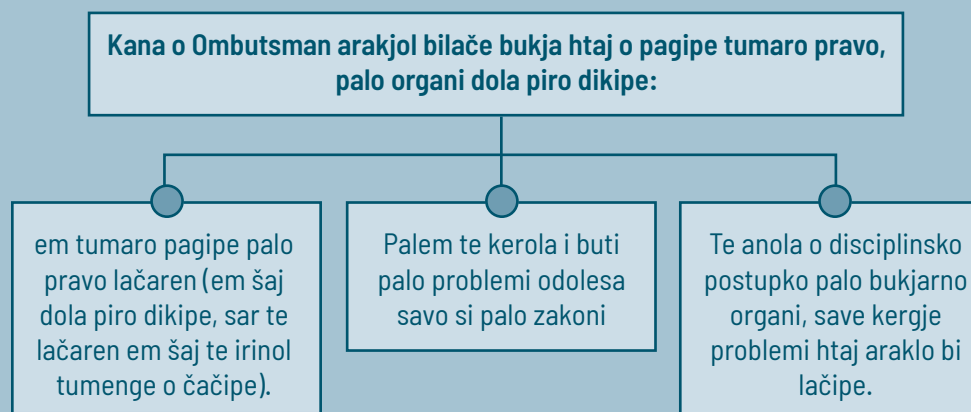
SO KEROL O OMBUTSMAN TUMARE LILESA SO BIČALGEN?

Kana o Ombutsmen lela tumaro lil tutar:

- 1. dikjela tumaro lil** (te trubingja leske tutat javer informacije, šaj rodola tumendar te den dopuna);
- 2. dikjola piro pravo;**
- 3. dikjola sili tiro o lil zakonito** (Ombutsmen palo zakono dikjola htaj anola odluka, te nakla tiro pagjardo čačipe maj but kataro jek berš),
- 4. dikjola o čačipe htaj zakonito buti** (te si palo državakoro zakoni, mednarodno akti, htaj aver zakonija em palo zakonsko aktija);
- 5. šaj te keren dikljaripe palo organi**, upro palo kaste đala so dengja o lil, te šajte lel sa odola informacije htaj mislipe kataro organija.
- 6. šaj te kerol o dikipe em palo aver organija**, te dingja ocena, so trubul palo sa buti palo tumaro lil;

Palo sa i buti o Ombutsmen ikalol korkori em na odvisno postupko. Palo sa odoja buti em šaj te lel sa informacije, dikjola ke sa lila em sa aver dokumentija em kerola vakerde ili na vakerde pale save dokumentija mangel te dikel.

7. kana lola sa odola so trubul informacije, em anola leskoro dikipe:

- 8. upro araklo dikipe šaj kerola em odova diklo dikipe palo organi**, palo odova šaj ikalel sistemsko bilačipe, em šaj čivela ki piro bešeskoro izveštaj palo državakoro parlamenti
- 9. palo piro dikipe htaj arakipe šaj te dol palo javnost** (bašo tumaro identiteti htaj podatcija palo akava na dola).

O POSTUPKO KO OMBUTSMANI SI POVERLJIVO, BIZO LOVE EM NEFORMALNO

Nesave primerija, kana šaj o ombutsmeni te žutil:

- kana na organi **na dola konkretno piro** dikipe (šukar) piri odluka,
- kana na o inšpektori em na opštinkiri uprava ko pišimo lil **na dena tumenge o pišimo postupko upro savo šaj te den i žalba** odolesa si odoja žalba bi lači
- kana o centro palo socialno buti **legarela tumari molba maj but masek a na dela tumen i odluka kataro tumaro prav,**
- kana si diklo htaj penglo upro pagipe katar e chavrikano čačipe, htaj lengoro pravo kataro invalidura, po purane manuša, htaj strancija e maver manuša htaj manjine,
- te dena tumaro dikipe, so tumenge **organo lija tumaro čačipe palo soste:**
 - palo korkututno htaj maškarutno djivdipe,
 - socialno sigurnost,
 - palo sastipe htaj o bešipe ki okolina,
 - tumaro dostojanstvo em tumaro sigurnost,
 - jekhipe anglo zakoni em (diskriminacija),
 - pali sloboda palo kidipe,
 - djaibe upro tumaro korkurutno em maškarutno dživdipe,
 - pravno zakonija upro sudoskoro sigurnost.

O ombutsmeni si em savo legarol nacionalno institucija palo manuškano čačipe.

Kataro januari 2021 si legarutno kataro institucija palo manuškano čačipe odolesa **statuso A palo Parisko jekhipe** htaj čačipe Kidipe kataro o manuša palo statusi kataro nacionalno institucije (1993) so si odova, so kerola upro sa odola standardija pali lengiri buti palo sa kataro pučipe em upro palo lengoro manuškano čačipe ki Slovenija.

»So bi kerola pali puf, sar mangaja, pošukar zuralo, čačimo em po baro šukaripe trubul panda anglal po but aktivno te da ukrepija te lačaren be o bi lačipe, save pravena palo šukaripe katar manuškano čačipe, em ko paluno angluno tan panda jek drom te čivol pes maškaro manuša, em lengo trajo.«

Peter Svetina
o ombutsmeni palo manuškano čačipe ki Republika Slovenija